

Тема 5 План лекції: Економічний вплив туризму

1. Кумулятивний вплив туризму на національну економіку.
2. Платіжний баланс і туризм.
3. Мультиплікативний процес у туризмі.
4. Види туристичного мультиплікатора: мультиплікатор комерційних угод (продажу), мультиплікатор обсягу випуску продукції, мультиплікатор доходів, мультиплікатор зайнятості, мультиплікатор дохідних статей бюджету.
5. Моделі розрахунку туристичного мультиплікатора: Кейнсіанська модель, модель А. Арчера і Дж. Оуена, модель «витрати-випуск».

Кумулятивний вплив туризму на національну економіку

До показників, що характеризують такі економічні функції туризму, як виробнича, створення доходу, сприяння зайнятості населення, згладжування, нівелювання платіжного балансу, відносяться **частка туризму у складі національного доходу, частка доходів від туризму в загальному експорті країни, частка витрат на туризм в загальному імпорті країни, кількість та якість робочих місць в туризмі.**

Кількісна оцінка функцій туризму може бути виражена і через такий показник як **туристичний мультиплікатор**, який дає найбільш повний та глибокий аналіз впливу розвитку туристичної галузі на стан народногосподарського комплексу країни. Оскільки туристичний сектор пов'язаний з багатьма секторами національної економіки, туристичний мультиплікатор може розраховуватися для кожної окремої сфери впливу.

Кумулятивний вплив туризму на національну економіку

Визначаючи реальний внесок туризму в економіку будь-якого району країни чи країни загалом, необхідно враховувати прямий і додатковий доходи, тобто дохід, одержуваний як додаток до початкового вливання засобів туристами в економіку країни. Джерелами такого вливання є:

- **прямий дохід**, одержуваний від засобів, витрачених туристами на оплату готелів, харчування, транспорту, занять спортом тощо у країні чи її районі. Дохід - це прибуток підприємств від продажу туристам товарів і надання послуг. Дохід регіону - це переважно податки, отримані з цього виторгу, які залишаються в розпорядженні регіону;
- **непрямий дохід** як наслідок пожвавлення ділової активності, тобто комерційної діяльності з метою отримання прибутку. Наприклад, частину грошей, які готелі чи ресторани одержують від туристів, вони потім витрачають на купівлю товарів у місцевих магазинах і оплату послуг, наданих місцевими комерційними підприємствами (складами, банками, страховими компаніями та ін.), які, своєю чергою, можуть витратити частину свого доходу в іншій області, наприклад на закупівлю великої партії товарів безпосередньо в їхнього виробника;
- **стимулятивний дохід** утворюється з заробітної плати персоналу, зайнятого в туристичній індустрії, і засобів, одержуваних тими, хто має прибуток від туризму. Велика частина заробітної плати витрачається на купівлю товарів і послуг, які постачаються місцевими підприємцями, які, своєю чергою, виплачують заробітну плату своїм працівникам, а частина цієї заробітної плати знову витрачається на придбання товарів і т. д.

Кумулятивний вплив туризму на національну економіку

Вплив туризму на економіку - складний і багатоплановий, тому в економічній науці склалася традиція поділяти його на **прямий і непрямий**.

Прямий економічний вплив туризму відбивається в дохідній частині бюджетів різного рівня через податки, формуванні валового продукту, а також впливає на кількість робочих місць в даній сфері діяльності. Показники прямого впливу туризму на економіку враховуються в діючих національних рахунках. Для виділення із загального фінансового потоку доходів від туризму Статистичної комісією ООН була розроблена і запропонована до застосування система допоміжних рахунків туризму (ДРТ). Особливістю даної системи є можливість вимірювання результату загальної економічної діяльності в області туризму. Використання цих рахунків дозволяє брати до уваги не тільки пряме туристське споживання, але і вторинний ефект від всієї іншої виробничої діяльності. Туризм став першим видом економічної діяльності, роль якого в національних економіках змогли вимірювати за допомогою світових сателітних рахунків.

Кумулятивний вплив туризму на національну економіку

Можливості використання ДРТ

- Внесок туризму в національний ВВП
- Місце туризму за вкладом в національну економіку в порівнянні з іншими секторами
- Кількість робочих місць
- Рівень інвестицій в туризм і доходів від податків і мит
- Туристське споживання
- Характеристика туристських трудових ресурсів

Потенційні можливості використання ДРТ

- Дослідження впливу туризму на суміжні галузі, включаючи ринок праці
- Розробка рамкових стандартів для організації статичного обліку
- Встановлення нових міжнародних стандартів, схвалених Статистичною комісією ООН
- Дизайн національної політики, націленої на розвиток туризму
- Інформування про вплив туризму на ринок праці

Платіжний баланс та туризм

Узагальнена оцінка економічного стану країни, ефективності її світогосподарських зв'язків здійснюється на підставі **платіжного балансу**. Функціонально платіжний баланс відіграє роль макроекономічної моделі, яка систематично відображає економічні операції, здійснені між національною економікою та економіками інших країн світу. Така модель складається з метою розробки та запровадження обґрунтованої курсової та зовнішньоекономічної політики країни, аналізу і прогнозу стану товарного та фінансового ринків, двосторонніх та багатосторонніх зіставлень, наукових досліджень тощо. На підставі фактичних даних про стан платіжного балансу міжнародними фінансовими установами, зокрема Міжнародним валютним фондом, приймаються рішення про надання конкретним країнам фінансової допомоги для стабілізації платіжного балансу та подолання його дефіциту. Розробка і складання платіжного балансу є обов'язковою умовою для всіх країн – членів Міжнародного валютного фонду і базується на єдиній методології відповідно до стандартної класифікації компонентів і структури зведеної інформації.

За формою складання платіжний баланс визначається як статистичний звіт, у якому в систематизованому вигляді наведені сумарні дані про зовнішньоекономічні операції резидентів даної країни з резидентами інших країн (нерезидентами) за певний період. Основні компоненти платіжного балансу групуються за двома рахунками: рахунком поточних операцій і рахунком операцій з капіталом і фінансових операцій.

Платіжний баланс і туризм

Конференцією ООН з туризму і подорожей (з урахуванням рекомендацій ЮН ВТО) була розроблена і прийнята Методика обліку доходів і витрат країни по міжнародному туризму. Відповідно до рекомендацій Міжнародного валютного фонду, в **актив платіжного балансу** за статтею "Туризм" включаються такі доходи:

- від продажу товарів і туристичних послуг в'їзним і внутрішнім туристам;
- експорту товарів туристичного попиту й устаткування для туристичних підприємств;
- продажу інших послуг (підготовка кадрів, надання послуг фахівцями країни закордонним партнерам);
- транспортних витрат в'їзних туристів на внутрішній і міжнародний транспорт у країні перебування;
- інвестицій іноземного капіталу в індустрію вітчизняного туризму;
- кредитів, наданих іншим країнам (відсотки і відшкодування капіталу) для розвитку туризму.

Платіжний баланс та туризм

У пасив платіжного балансу за статтею "Туризм" включають такі витрати:

- на придбання туристичних послуг і товарів виїзними туристами в країні перебування;
- імпорт товарів, необхідних для обслуговування в'їзних туристів, у тому числі на прямий і непрямий імпорт;
- придбання інших послуг (підготовка кадрів за кордоном, оплата праці іноземних робітників і фахівців, зайнятих у сфері туризму);
- перевезення виїзних туристів закордонними транспортними компаніями;
- закордонні інвестиції на розвиток туризму в інших країнах;
- довгострокові кредити (відсотки і відшкодування капіталу), вкладені в розвиток вітчизняного туризму.

1.1.Експорт-імпорт послуг за статтею "Подорожі"

(за групами країн)

Млн. дол. США

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Експорт, всього	3 125	3 485	4 597	5 768	3 576	3 788	4 294	4 842	5 083	1 612
в тому числі:										
країни СНД	2 114	2 150	2 929	3 432	2 350	2 531	2 949	3 460	3 688	944
з них:										
Росія	1 557	1 431	1 909	2 240	1 573	1 725	2 150	2 553	2 747	504
інші країни світу	1 011	1 335	1 668	2 336	1 226	1 257	1 345	1 382	1 395	668
з них:										
країни ЄС	925	1 145	1 451	2 043	1 019	1 026	1 072	1 084	1 069	533
Імпорт, всього	2 805	2 834	3 569	4 023	3 330	3 742	4 461	5 104	5 763	5 061
в тому числі:										
країни СНД	1 092	981	1 200	1 381	1 113	1 175	1 378	1 537	1 658	1 195
з них:										
Росія	937	803	996	1 187	933	1 007	1 169	1 304	1 404	958
інші країни світу	1 713	1 853	2 369	2 642	2 217	2 567	3 083	3 567	4 105	3 866
з них:										
країни ЄС	1 485	1 495	1 825	1 915	1 762	2 025	2 450	2 862	3 382	3 111
сальдо	320	651	1 028	1 745	246	46	-167	-262	-680	-3 449

1.2. Чисельність громадян, які перетинали кордон України

(за даними Держприкордонслужби)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Чисельність іноземних громадян, які в'їхали в Україну, тис.осіб	20 489	21 698	26 138	28 800	24 002	24 066	24 470	25 021	26 021	13 225
<i>в тому числі:</i>										
з країн СНД	13 290	14 211	17 159	18 769	17 506	17 850	18 802	19 718	20 801	9 053
<i>з них:</i>										
Росія	6 914	6 976	7 933	8 647	7 998	8 631	9 797	10 150	10 787	2 460
з інших країн світу	7 199	7 487	8 979	10 030	6 496	6 216	5 668	5 303	5 220	4 171
<i>з них:</i>										
країни ЄС	6 478	6 467	8 319	9 334	5 877	5 524	4 905	4 500	4 350	3 566
Чисельність громадян України, які виїхали в інші країни, тис.осіб	17 078	17 423	17 868	16 101	15 961	17 741	20 336	21 755	23 990	22 636
<i>в тому числі:</i>										
в країни СНД	8 703	6 917	8 043	9 162	8 482	8 611	9 670	10 083	10 488	8 817
<i>з них:</i>										
Росія	6 206	5 037	5 181	5 902	5 306	5 450	5 730	6 104	6 222	4 714
в інші країни світу	8 376	10 506	9 824	6 939	7 479	9 131	10 666	11 672	13 502	13 819
<i>з них:</i>										
країни ЄС	7 460	7 603	7 572	5 557	6 443	7 891	9 178	10 189	11 955	12 387

Мультиплікативний процес в туризмі

Одним з найбільш комплексних показників ефективності розвитку туристичної галузі є туристичний мультиплікатор, розрахунок якого здійснюється на основі вивчення туристичного попиту за допомогою аналізу туристичних витрат.

За методикою Всесвітньої туристичної організації туристичні витрати поділяються на три групи:

Прямі (первинні) витрати – це витрати, які несуть туристи на купівлю товарів та оплату послуг у закладах туристичної індустрії (готелях, ресторанах), магазинах.

Непрямі витрати – це витрати, що мають місце в подальших сферах здійснення операцій купівлі-продажу та витікають з прямих витрат (придбання товарів готельними закладами у місцевих товаровиробників).

Похідні витрати – це зростаючі витрати споживачів, що виникають із додаткових особистих доходів, що генеруються прямими витратами (працівники готелів витрачають свою зарплатню на купівлю товарів та послуг).

Непрямі та похідні витрати формують вторинні витрати туристичної галузі.

Згідно з рекомендаціями статистичної комісії Всесвітньої туристичної організації туристичний мультиплікатор розглядається як вимір економічних вигод від туризму з огляду впливу на валовий внутрішній продукт через туристичні витрати.

Мультиплікативний процес в туризмі

Туризм є вигідним каталізатором розвитку інших секторів економіки. Разом з тим, якщо розвиток туризму не планується й не контролюється, то можуть виникнути негативні економічні проблеми. Наприклад, зменшення економічних вигід через перевагу частки імпортованих товарів і послуг або володіння й керування іноземцями здебільшого туристичних об'єктів і послуг. При такому положенні зменшуються чисті доходи та надходження іноземної валюти, що може привести до виникнення почуття ворожості до іноземців у населення відповідного туристичного району.

Гроші туристів починають повністю працювати на економіку регіону, коли туристична фірма купує місцеві (регіональні) товари й послуги. Продавці цих товарів і послуг, одержавши гроші від туристів, виплачують із них заробітну плату своїм працівникам, які, у свою чергу, витрачають їх на купівлю товару, оплату послуг і т.п.. Але якщо працівники, одержавши заробітну плату, витрачають її на купівлю імпортованих товарів або відпочинок за кордоном, то цикл замикається й відбувається відлив грошей з регіону.

Мультиплікативний процес в туризмі

Об'єднання прямого й непрямого впливу схеми витрат туристів визначає вплив на місцеву економіку в цілому. Як правило, не весь доход, отриманий у кожному циклі витрат туристів, буває втраченим. Деяка його частина відкладається, а інша витрачається за межами даного регіону. Чим більша частина доходу, витрачена в межах регіону, тим більший ефект мультиплікатора. Здатність утримувати туристичний доход у межах регіону залежить від економічної замкнутості регіону й самостійності місцевої економіки. Якщо місцева (регіональна економіка) здатна виробляти товари й послуги, які користуються попитом у туристів, то ефект мультиплікатора буде дуже значним. Чим більше товарів імпортується з інших регіонів, тим меншим буде **ефект мультиплікатора**.

Із зазначеного можна зробити висновок, що ефект мультиплікатора - це кількість разів, за які гроші, вкладені туристами в місцеву економіку, були фактично витрачені в приймаючому регіоні.

Мультиплікатор туризму - це відношення змін одного із ключових економічних показників (наприклад, виробництва, зайнятості, доходу й т.д.), до зміни витрат туристів.

Туризм це індустрія, яка безпосередньо пов'язана з великою кількістю секторів економіки, і, отже, для розрахунку мультиплікатора потрібна велика база даних.

2016 ANNUAL RESEARCH: KEY FACTS¹

2016
forecast

GDP: DIRECT CONTRIBUTION

The direct contribution of Travel & Tourism to GDP was EUR629.8bn (3.5% of total GDP) in 2015, and is forecast to rise by 2.9% in 2016, and to rise by 2.9% pa, from 2016-2026, to EUR862.1bn (3.9% of total GDP) in 2026.

GDP: TOTAL CONTRIBUTION

The total contribution of Travel & Tourism to GDP was EUR1,709.1bn (9.6% of GDP) in 2015, and is forecast to rise by 2.9% in 2016, and to rise by 2.8% pa to EUR2,319.8bn (10.5% of GDP) in 2026.

EMPLOYMENT: DIRECT CONTRIBUTION

In 2015 Travel & Tourism directly supported 14,229,000 jobs (3.6% of total employment). This is expected to rise by 1.8% in 2016 and rise by 2.0% pa to 17,646,000 jobs (4.3% of total employment) in 2026.

EMPLOYMENT: TOTAL CONTRIBUTION

In 2015, the total contribution of Travel & Tourism to employment, including jobs indirectly supported by the industry, was 9.1% of total employment (35,848,000 jobs). This is expected to rise by 1.4% in 2016 to 36,360,500 jobs and rise by 1.6% pa to 42,628,000 jobs in 2026 (10.4% of total).

VISITOR EXPORTS

Visitor exports generated EUR456.7bn (5.7% of total exports) in 2015. This is forecast to grow by 3.4% in 2016, and grow by 3.7% pa, from 2016-2026, to EUR679.4bn in 2026 (6.0% of total).

INVESTMENT

Travel & Tourism investment in 2015 was EUR168.2bn, or 4.8% of total investment. It should rise by 4.1% in 2016, and rise by 3.1% pa over the next ten years to EUR236.5bn in 2026 (5.2% of total).

¹All values are in constant 2015 prices & exchange rates

DIRECT Travel & Tourism contribution

COMMODITIES

- Accommodation
- Transportation
- Entertainment
- Attractions

INDUSTRIES

- Accommodation services
- Food & beverage services
- Retail Trade
- Transportation services
- Cultural sports & recreational services

SOURCES OF SPENDING

- Residents' domestic T&T spending
- Businesses' domestic travel spending
- Visitor exports
- Individual government T&T spending

INDIRECT Travel & Tourism contribution

- T&T investment spending
- Government collective T&T spending
- Impact of purchases from suppliers

INDUCED contribution (spending of direct and indirect employees)

- Food and beverages
- Recreation
- Clothing
- Housing
- Household goods

TOTAL Travel & Tourism contribution

- To GDP
- To employment

EUROPE: TOTAL CONTRIBUTION OF TRAVEL & TOURISM TO GDP

¹ All values are in constant 2015 prices & exchange rates

EUROPE: TOTAL CONTRIBUTION OF TRAVEL & TOURISM TO EMPLOYMENT

$$M = M_T + M_1 \times \left(\frac{1}{1-R} \right) = M_T + \frac{Y \times Q_T \times (V_T - Z_{II})}{X} \times \frac{1}{1-R}, \quad (1)$$

де M – сукупний дохід (прямий і непрямий, з врахуванням мультиплікативного ефекту) від туризму у країні (регіоні);

M_T – обсяг засобів, отриманих від туризму на першому етапі кругообігу і входять у ВВП (ВРП) (прямий економічний ефект від туризму);

M_1 – частина виручки від туризму, яка здійснює вплив на ВВП (ВРП), тобто обсяг ВВП (ВРП), спричинений замовленнями туризму;

V_T – обсяг послуг (виручка) туризму (у вартісному виразі);

Z_{II} – обсяг витрат на придбання товарів і послуг, призначених для обслуговування туристів, в інших підприємств (собівартість турпродукту);

Y – валовий внутрішній (регіональний) продукт;

X – валовий суспільний продукт;

R – коефіцієнт, що відображає рівень замкнутості національної (регіональної) економіки і відображає зв'язок двох наступних етапів кругообігу засобів, отриманих від туризму;

Q_T – частка витрат туризму, що залишається у національній (регіональній) економіці.

Види туристичного мультиплікатора

Мультиплікатор продажу – це мультиплікатор, що характеризує додатковий обсяг продажів в результаті збільшення туристичних витрат.

Мультиплікатор виробництва – це коефіцієнт непрямого впливу туризму на сферу виробництва та випуск продукції.

Мультиплікатор зайнятості – характеризує кількість робочих місць, що створені за рахунок додаткових витрат туристів.

Мультиплікатор зайнятості розглядається з двох точок зору. З однієї сторони, він виражається як відношення сполучення кількості робочих місць, створених як безпосередньо в туристичній галузі, так і в суміжних галузях народногосподарського комплексу країни, що генеруються додатковою одиницею туристичних витрат до кількості робочих місць, створених безпосередньо в туристичній галузі. З іншого боку, мультиплікатор зайнятості – це кількість робочих місць, створених завдяки розвитку туристичної галузі на одиницю туристичних витрат.

Види туристичного мультиплікатора

Мультиплікатор доходів – вимірює додаткові доходи, що створюються в результаті зростання витрат туристів. Такий дохід може розцінюватися як національний дохід (або регіональний у випадку внутрішнього туризму) або будь-який інший дохід, який може бути витрачений або збережений його власником. З цієї суми повинні бути виключені доходи, які отримані за рахунок продажу товарів, що імпортувалися в країну (регіон);

Мультиплікатор доходів бюджету – характеризує вплив на доходи бюджету всіх джерел, пов'язаних із збільшенням туристичних витрат. Він може виражатися через валові показники, наприклад, через валове збільшення доходів бюджету внаслідок збільшення туристичних витрат або у показниках чистого доходу, коли дохід бюджету зменшується на суму пов'язаних з туристичною діяльністю витрат.

Види туристичного мультиплікатора

Облік сукупного впливу туризму можливий при виконанні низки умов, крім самої концепції, а саме розробки:

Математичної моделі мультиплікатора;

Методики обліку туристських витрат;

Методики розрахунку туристського балансу в експортно-імпортних операціях;

Методики обліку накопичень і витоку грошових коштів;

Форми регіонального контролю за діяльністю організацій, пов'язаних з туризмом;

Форм статистичного спостереження за витратами туристів в регіоні їх перебування в рамках прийнятої ВТО класифікації туристських витрат;

Програмного забезпечення для обліку непрямих витрат туристів;

Проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін в систему обліку, звітності, національних рахунків тощо.

Кейнсіанська модель ґрунтується на підрахунку потоків доходів та зайнятості населення, які генеруються під час обігу туристичних витрат та зменшуються в геометричній прогресії через витрати кожного кола.

Математично кейнсіанську мультиплікативну модель можна представити у вигляді формули (1) :

$$K=1/1-c+m, (1)$$

де:

K – мультиплікатор,

c – гранична схильність до споживання, що забезпечується функціонуванням туристичної галузі;

m – гранична схильність до імпортування товарів і послуг, що використовуються в туристичній галузі.

В подальшій практиці ця модель для довго довгострокових цілей була переглянута і представлена у вигляді (2):

$$K=1/1-c+m-i, (2)$$

i – гранична схильність до інвестицій, що забезпечується функціонуванням туристичної галузі.

Кейнсіанська модель

Враховуючи проходження витрат (результатів) через суспільний сектор споживання формула (2) може бути перетворена у формулу (3):

$$K = \frac{1}{1 - c + m - i - g}, \quad (3)$$

де:

g – гранична схильність до витрат в суспільному секторі споживання.

Модель Арчера

В рамках кейнсіанської моделі існує так звана модель Арчера, яка використовується для короткострокових розрахунків та прогнозів і має вигляд (4):

$$K = \frac{l - L}{l - C(l - t_i)(l - t_d - b) + m}, \quad (4)$$

де:

l – показник туристичних витрат;

L – перший цикл проходження коштів через економіку;

$l - C$ – економія витрат;

t – гранична норма непрямих податків;

i

t – гранична норма прямих податків та інших утримань;

d

b – гранична норма витрат на трансферт;

m – імпорт.

Модель «витрати – випуск»

Модель “витрати-випуск” полягає в тому, що економіка країни поділяється на сектори, а мультиплікатор показує зв’язок цих секторів у матричному вигляді (5):

$$A \cdot \frac{1}{1 - BC}, \quad (5)$$

де:

A – частка сумарних витрат, яка залишається в економіці після першого циклу витрат, тобто в кейнсіанській моделі мультиплікатора вона відповідає параметру $(1-L)$;

B – схильність місцевого населення залишати кошти в місцевій економіці;

C – частка витрат місцевого населення, яка накопичується як дохід в місцевій економіці.

Модель «витрати-випуск»

У туристичній галузі такий аналіз оснований на результатах дослідження ефектів туристичних витрат. Згідно з цією моделлю економіка туристичного регіону представляється у матричному вигляді за допомогою таблиці, що є аналогічною до таблиці національних рахунків. Зміни витрат, обумовлених витратами туристів, визначаються за формулою (6) :

$$\Delta P = B(I - KA)^{-1} \Delta T, \quad (6)$$

де:

P – витрати;

B – матриця коефіцієнтів витрат $B = m \times n$;

I – матриця ідентичності (в елементарній алгебрі $I = 1$);

K – матриця впливу імпорту на обсяг виробництва (матриця, в якій показники по діагоналі відображують рівень конкурентного імпорту, пов'язаного з кожним сектором економіки, який при зверненні до матриці A скорочує компонент внутрішнього випуску на необхідну кількість);

A – матриця міжгалузевих угод в економіці;

T – витрати туристів.